

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא לב

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

בעיה מינייה רבה בר נתן מרב הונא: המזיק את אשתו בתשמיש המטה מהו ?

להלן צדדי הספק:

כיון דברשות קעביד, פטור.
או דלמא, איבעי ליה לעינוי.

א. [רב הונא] א"ל תניתוה במשנה: במקרה (1) שלזה רשות להלך ולזה

רשות להלך וכתוב פטור.

להלן דברי רבא שדחה הוכחה זאת, ומביא ראיה מההורג נפש בשגגה שמתחייב:
ב. אמר רבא ק"ו-

ומה אשר יבא את רעהו ביער שזה לרשותו נכנס וזה לרשותו נכנס, נעשה כמי שנכנס לרשות חבירו, וחייב – לגבי תשמיש המיטה: זה בעל שלרשות חבירו אשתו נכנס, לא כל שכן ?!

עתה, הוא מסביר הוכחה של רב הונא לאו הוכחה:

אלא הא קתני שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך - התם תרוייהו כהדדי נינהו,

שניהם שווים בשבירתם, שאף בעל החבית מסייע בשבירתה, הכא איהו קעביד מעשה -

(קושיה) והיא לא?! והכתוב ונכרתו הנפשות העושות נואף ונואפת מקרב עם !!

(תירוץ) הנאה לתרוייהו אית להו, איהו מעשה הוא דקעביד [אכן, התורה החשיבה

את ההנאה כמעשה- תוס'].

שתי פרות ברה"ר אחת רבוצה ואחת מהלכת

להלן הגמרא מביאה את דינו של ריש לקיש, ומנסה להביא הוכחה לדינו ממשנתנו,

בתחילה מוכיחה מהרישא דוחה זאת, ואחר כך מוכיחה מהסיפא, וגם את זה דוחה:

אמר ריש לקיש שתי פרות ברה"ר, אחת רבוצה ואחת מהלכת-

בעטה מהלכת ברבוצה: פטורה.

בעטה רבוצה במהלכת חייבת.

לימא מסייע ליה (1) היה בעל קורה ראשון ובעל חבית אחרון, נשברה חבית

בקורה פטור ואם עמד בעל קורה, שהוא משונה שאין דרך לפוש ברה"ר, חייב – כמו כן

הרבוצה ברשות הרבים .

והא הכא דכרבוצה במהלכת דמי, וקתני חייב.

(קושיה) ותסברא ?!

הא סייעי בעיא?! לא מסתייא דלא מסייעי, אלא מקשה נמי קשיא ?!

להלן מפורטת קושיית הגמרא:

טעמא דבעטה, הא הוזקה מהלכת ברבוצה ממילא פטור, והא מתני' שכתוב עמד בעל

הקורה חייב, אפילו שהזיק דממילא, וקתני חייב ?!

(תירוץ) מתני' דפסקה לאורחא כשלדא², כנבלה וחוצץ בכל אורך הדרך ואין לבעל חבית

מקום לנטות, לפיכך אפילו ממילא חייב - הכא כגון דרבעה בחד גיסא, איבעי לה לסגויי

באידך גיסא ואזי דווקא בעטה חייבת .

עכשיו הגמרא מנסה להוכיח מהסיפא וגם את זה היא דוחה:

אלא סיפא דמתני' מסייע ליה לר"ל-

דקתני היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון: נשברה חבית בקורה חייב, ואם

עמד בעל חבית פטור.

והא הכא דכמהלכת ברבוצה דמי וקתני פטור.

(דחיה) מתני' בעל הקורה דכי אורחיה קא מסגי, ואין כאן שינוי ולכן פטור – הכא

ששינתה א"ל נהי דאית לך רשות לסגויי עלי, לבעוטי בי לית לך רשותא! אימא

שחייב לשלם .

מתניתין

שנים שהיו מהלכין ברה"ר, אחד רץ ואחד מהלך, או שהיו שניהם רצין, והזיקו

זה את זה, שניהם פטורין.

גמרא

רץ למצוה ולדבר ברשות

מתני' דלא כאיסי בן יהודה דתניא-

איסי בן יהודה אומר רץ חייב מפני שהוא משונה, ומודה איסי בע"ש בין השמשות

שהוא פטור מפני שרץ ברשות - א"ר יוחנן הלכה כאיסי בן יהודה.

(קושיה) ומי אמר רבי יוחנן הכי?! והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה - ותנן

אחד רץ ואחד מהלך או שהיו שניהם רצין, פטורין .

(תירוץ) מתני' בע"ש בין השמשות.

עתה, הגמרא מכריחה לומר שצריך להוסיף מקרה נוסף במשנה:

ממאי? מדקתני או שהיו שניהם רצין פטורין : הא תו ל"ל ?

השתא, אחד רץ ואחד מהלך, פטור, שניהם רצין מבעיא ?!

(מסקנה) אלא הכי קאמר: אחד רץ ואחד מהלך פטור.

בד"א בע"ש בין השמשות, אבל בחול: אחד רץ ואחד מהלך, חייב.

שניהם רצין, אפי' בחול פטורין.

עתה הגמרא מבארת את כוונתו של איסי בן יהודה 'שהוא רץ ברשות':

מאי ברשות איכא ?

כדר' חנינא דאמר ר' חנינא 'בואו ונצא לקראת כלה מלכתא' [קרא לשבת כלה, כמו

שאמרו במדרש שעם ישראל הם בן זוגו של השבת, ולכן יום השבת הם הנישואין, ובערב שבת

הם בבחינת כלה הנכנסת לחופה ק"א]

ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא.

רבי ינאי היה לו מדה אחרת, שלא היה יוצא לקראת הכלה אלא אמר שהכלה תבוא

אצלו, כמו האשה שעוזבת את בית אביה והולכת לבית בעלה .

רבי ינאי מתעטף וקאי ואמר בואי כלה בואי כלה:

[עד כאן דף לב עמוד א]

מתניתין

(1) המבקע עצים ברה"י שלו והזיק ברה"ר.

(2) ברה"ר והזיק ברה"י של אחרים.

(3) ברה"י שלו והזיק ברה"י אחר:

בכל הנ"ל חייב:

גמרא

עתה הגמרא מבארת מדוע הוצרך התנא להשמיענו את שלושת המקרים הללו:

וצריכא-

דאי תנא (1) המבקע ברה"י והזיק ברה"ר - משום דשכיחי רביסוהיה לעיין בו, אבל

(2) מרה"ר לרה"י דלא שכיחי רבים במקום הנזק, אימא לא.

ואי תנא (2) מרה"ר לרה"י - משום דמעיקרא שלא ברשות עביד, אבל (1) מרשות

היחיד לרה"ר דברשות עביד, אימא לא,

ואי תנא הנך תרתי (1)- (2): הא משום דשכיחי רבים (1), והא (2) משום דשלא ברשות,

אבל (3) מרה"י לרה"י אחר, דלא שכיחי רבים ומעיקרא ברשות, אימא לא.

צריכא – להשמיענו שלושתם.

נכנס לחנותו של נגר שלא ברשות ונתזה בקעת ומת

ת"ר הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות, ונתזה בקעת וטפחה על פניו,

ומת, פטור .

ואם נכנס ברשות, חייב.

מאי חייב?

¹ תוספות ד"ה דרמיא כשלדא. וא"ת והלא בקדרין מחייב לעיל כשנתקל השני בראשון ולא

אמרינן איבעי ליה לסגויי באידך גיסא והתם לא מיירי כשלדא דלא מוקמינן דפסקה לאורחא

² ק"א כך ביאר המהרש"א.

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא לב

רבי יוסי בר חנינא על הרישא – נכנס שלא ברשות

עד עתה למדנו את דברי רבי יוסי ברבי חנינא שמתייחס על הסיפא של המשנה, שאם נכנס ברשות חייב ד' דברים ופטור מגלות, וברישא, חייב רק משום נזק. עכשיו מביא רב פפא שרבי יוסי מתייחס על הרישא של הברייתא, כדלהלן:

רב פפא משמיה דרבא מתני לה ארישא –

הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות, ונתזה לו בקעת, וטפחה לו על פניו ומת, פטור:

אמר רבי יוסי בר חנינא חייב בארבעה דברים, ק"ג נחשב פושע כיוון שידע שנכנס, והיה לו לעיין בו, ופטור מגלות.

מאן דמתני לה אסיפא, שפטור מגלות, כ"ש ארישא.

ומאן דמתני לה ארישא- אבל אסיפא שנכנס ברשות כיון דברשות, חייב גלות. (קושיה) ומי חייב גלות?! והתניא-

הנכנס לחנותו של נפח, ונתזה ניצוצות וטפחה לו על פניו ומת, פטור ואפילו נכנס ברשות.

(תירוץ) הכא במאי עסקינן בשוליא דנפחי תלמידו של אותו נפח.

(קושיה) שוליא דנפחי למקטלא קאי?!

(תירוץ) כשרבו מסרהב בו לצאת מחנותו ואינו יוצא.

(קושיה) ומשום דרבו מסרהב בו לצאת, למיקטליה קאי?!

(תירוץ) כסבור יצא.

(קושיה) אי הכי, אחר נמי?! ומדוע נקט שתלמידו צווה לו לצאת.

(תירוץ) אחר, לית ליה אימתא דרביה והיה לו לעלות על דעתו שמא שלא יצא.

האי תלמיד אית ליה אימתא דרביה ולכן לא עלה על דעתו שלא יצא.

[עד כאן דף לב עמוד ב]

רבי יוסי בר חנינא על הסיפא – נכנס ברשות

יבואר שתי הבנות כיצד רבי יוסי בר חנינא מבאר הברייתא לגבי החיוב והפטור, להלן הביאור הראשון, שמיסוד על הנחה ששוגג קרוב למזיד אינו גולה. ועל זה הגמרא מקשה ממספר ממקומות שלאכאורה לא משמע כך, ובהמשך הסוגיא מביאה פירוש השני:

א. א"ר יוסי בר חנינא חייב בד' דברים (נזק, צער, רפוי ושבבת) כשלא מת, והוזק (פטור מבובשת, כיוון שלא התכוון).

פטור מגלות.

ברישא: פטור מגלות. וחייב בנזק, שחייב באונס כברצון (פצע תחת פצע).

להלן שני ביאורים מדוע פטור מגלות, ואת הביאור הראשון רבא דוחה:

1. לפי שאין דומה ליער – יער, זה לרשותו נכנס וזה לרשותו נכנס, זה בנגר לרשות חבירו נכנס.

(קושיה) אמר רבא ק"ו-

ומה יער, זה לדעתו נכנס^{ק"ב}, שלא נטל רשות מחבירו, וזה לדעתו נכנס, נעשה כמי שנכנס לדעת חבירו וגולה, זה בנגר שלדעת חבירו נכנס, לא כל שכן?!

שיטת רבא - שוגג קרוב למזיד פטור מגלות

2. אמר רבא - פטור מגלות דלא סגי ליה בגלות - משום דהוי ליה שוגג קרוב למזיד שהיה לו לעיין בו.

שליח ב"ד שהלקוהו שהוסיפו רצועה אחת – גולה

(קושיה) מתיב רבא הוסיף לו שליח ב"ד רצועה אחת יותר על מה שאמדהו שיכול לקבל ומת, הרי זה גולה על ידו.

והא, הכא דשוגג קרוב למזיד הוא? דאיבעי אסוקי אדעתיה דמייתי אינשי בחדא רצועה, וקתני הרי זה גולה!

(תירוץ) אמר רב שימי מנהרדעא דטעי במינא.

טפח ליה רבא לרב שימי בעט בסנדליה, אמר ליה אטו השליח הוא מני?!

והתניא גדול שבדיינין קורא ו'הפלה ה' את מכותך, והשני מונה, והשלישי אומר 'הכהו'!

(תירוץ) אלא אמר רב שימי מנהרדעא דטעה דיינא גופיה במנין המקלות.

הזורק אבן לרה"ר והרג - גולה

(קושיה) מיתיבי הזורק את האבן לרה"ר והרג: הרי זה גולה – והא הכא דשוגג קרוב למזיד הוא, דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה דברה"ר שכיחי אינשי, וקתני הרי זה גולה!

(תירוץ) אמר רב שמואל בר יצחק בסותר את כותלו.

(קושיה) איבעי ליה עיוני?

(תירוץ) בסותר בלילה.

(קושיה) בלילה נמי איבעי ליה עיוני?

(תירוץ) בסותר את כותלו ביום לאשפה.

האי אשפה ה"ד?

אי דשכיחי רבים, מזיד הוא,

ואי לא שכיחי רבים, אנוס הוא.

(מסקנה) באשפה העשויה להפנות בלילה, ואינה עשויה להפנות ביום, ואיכא דמיקרי ויתב.

מבאר מדוע לא נחשב לא אנוס ולא מזיד:

מזיד לא הוי - דהא אינה עשויה להפנות ביום.

אנוס נמי לא הוי - דהא איכא דמיקרי ויתב.

לפיכך באחר יש לו לחוש שמא לא יצא ודמי טפי ליער כי בוטח הוא שלא למהר לצאת כיון שנתן לו רשות ליכנס והיה לו לנפח לעיין אם יצא אם לאו אבל הכא שתחלת כניסתו שלא ברשות אין לו לחוש כל כך ולא דמי ליער והביא ראייה מירושלמי דגר' א"ר יוסי בר חנינא היה עומד ומבקע עצים בחצירו ונכנס פועל לתבוע שכרו ונתזה בקעת והזיקו חייב ואם מת אינו גולה לפי שאין דומה ליער. והתניא רבי חייא פטור [אפילו מד' דברים] נימא דלא פליג דהא דאמר ר' יוסי בר חנינא כשראהו ומה דתני ר' חייא בשלא ראהו הרי משמע אפי' דראהו פטור מגלות כיון דנכנס שלא ברשות אע"ג דמסרהב בו לצאת מחייבין גבי נפח היכא דנכנס ברשות וכי דחי בירושלמי ומוקי דר' חנינא כשאומר לו הכנס ודאי צריך להעמידה, כשלא ראהו דלא תקשה דנפח (שגולה כשראהו) על מה שהוא פטור מגלות:

^{ק"ב} תוספות ד"ה זה שלדעת חבירו נכנס. משמע דאייירי כשראהו נכנס וא"ת בשלא ברשות אמאי פטור כיון שראהו שנכנס הא אמרינן בפ' הפרה (לקמן מח. ושם ד"ה היזקו) הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות דאפי' בעל הבית הזיקו חייב אי הוה ידע ביה ואפילו שלא בכוונה דמיא דלא הוה ידע דפטור התם וי"ל (1) הא דקתני רישא פטור היינו מד' דברים אבל נזק חייב וכן פי' בקונטרס (2) א"נ פולה ברייתא בשלא ראהו מ"מ חשיב לדעת חבירו שהיה לו לידע שלא על חנם שאל ממנו רשות אלא משום שרוצה ליכנס:

^{ק"ג} תוספות ד"ה חייב בארבעה דברים. פי' בקונטרס כיון דחזייה דעייל איבעי ליה לעיין וקשה לריב"א דאם ראה היה לו להתחייב גלות אע"ג דלא נתן לו רשות ליכנס מידי דהוה אמסרהב בו לצאת גבי נפח בסמוך דחייב גלות אחר דלא הוי שוליא דנגרי ואע"פ שנכנס ברשות כיון שעתה מסרהב בו לצאת הוי כשלא ברשות וי"ל דשאני התם כיון שתחילת כניסתו ברשות